

IN MEMORIAM
BURGEMEESTER DROOGLEEVER FORTUYN
DOOR A. B. DE ZEEUW

DE Redactie van het Rotterdamsch Jaarboekje wil op deze plaats den Magistraat herdenken, die bijna tien jaar aan het hoofd der Gemeente heeft gestaan. Zij meent dit niet beter te kunnen doen dan door opneming van de redevoeringen, die de loco-burgemeester, wethouder A. B. de Zeeuw gehouden heeft in de buitengewone zitting van den Gemeenteraad van Woensdag 7 September en bij gelegenheid van de rouwplechtigheid in de Burgerzaal van het Raadhuis op Zaterdag 10 September 1938.

DE groote vreugde, die in het land en ook in onze goede stad heerschte gedurende de dagen van 31 Augustus tot 6 September, werd voor Rotterdam plotseling verstoord en de stad werd in rouw gedompeld toen gansch onverwacht de bijna niet te gelooven tijding ons gewerd: Burgemeester Pieter Droogleever Fortuyn is niet meer.

Wel was het sommigen onzer niet ontgaan, dat de Burgemeester van zijn zomervacantie minder verfrischt was teruggekomen, maar toch konden wij, toen hij ons Maandag 29 Augustus vroeg, hem gedurende een paar weken te vervangen, niet vermoeden, dat dit de aankondiging zou blijken van het afscheid voor altijd.

Het is gebleken, dat de Burgemeester en zijn arts de krachten van hem, die nimmer ziek was, hadden overschat.

Gisterenmorgen is hij voor altijd van ons heen gegaan. Bijna 70 jaren oud.

Nog enkele weken en hij zou 10 jaren onze stad bestuurd hebben. Tien jaren heeft hij het ambt van burgemeester in een buitengewoon moeilijken tijd vervuld. Die taak zou hij, zoo verklaarde hij bij de aanvaarding er van, alleen naar behooren kunnen vervullen, als hij er in slagen kon een goede samenwerking te verkrijgen met alle organen van het Stadsbestuur. Hij achtte daartoe noodig: hoogachting van anderer beginselen en de onderstelling van eerlijke bedoelingen bij andersdenkenden.

Ik meen, dat hij in het eerste is geslaagd en dat hij zich van het tweede steeds overtuigd hield.

Zijn 10-jarige regeering van de gemeente Rotterdam is dan ook, al is Rotterdam door de crisis zwaar geteisterd, een periode geweest van vruchtbaar werken.

Ik mag onder andere wijzen op den bouw van de electriciteitsfabriek; op de reorganisatie van het abattoir; op de nieuwe politiebureaux; op het kanalenplan; op de nieuwe petroleumhavens; op het nieuwe Museum Boijmans; op de nieuwe Beurs.

Een reeks nieuwe werken worden ondernomen en zijn in voorbereiding. Ondanks den nood, waarin Rotterdam verkeerde en nog verkeert.

Burgemeester Droogleever Fortuyn was iemand, dien tegenslag niet ontmoedigt. Hij was overtuigd, dat op kwade dagen betere volgen. Mits men maar niet het hoofd laat hangen en zich niet door moeilijkheden laat terneerslaan.

Moelijkheden waren er voor hem om te overwinnen. Dat beproefde hij steeds. En dit gelukte hem ook vele malen.

Hij volgde daarbij een bijzondere methode, hem geheel eigen. Burgemeester Droogleever Fortuyn bevocht den tegenstand niet. Hij versloeg ook niemand. Hij ontwapende.

Het halsstarrigste raadslid hield hij binnen de orde, niet allereerst door radheid van tong of van hamer en gansch niet door de wapenen van het Reglement van Orde, maar door een weergalooze gevatheid in argumentatie of door een kwinkslag, zoodat men zich overgeven moest aan zijn leiding zonder het gevoel te hebben, verslagen te zijn.

Zijn kracht zocht hij niet in zware, principiële betoogen. Niet, dat hij er niet toe in staat was, maar omdat debatten van dien aard eerder leiden tot verwijdering dan tot vereeniging. Hij verlangde niet naar een positie, waarin de een gelijk, de ander ongelijk kreeg. Hij bracht beiden liever samen.

Zoo groot konden de tegenstellingen niet zijn, of hij wist aanrakingspunten te vinden, daarna tot samenwerking te bewegen, al was het maar tot op zekere hoogte. Had Burgemeester Droogleever Fortuyn dat verkregen, dan vertrouwde hij er op, dat de aanvankelijke samenwerking wel leiden zou tot verder samengaan.

In vele gevallen heeft hij gelijk gekregen. Hij was een saambindend element. Daaraan mag voor een groot deel toegeschreven worden het goede in onze onderlinge verhoudingen.

Ik wil wijzen op een ander terrein, waarop de ontslapen Burgemeester vruchtbaar heeft gewerkt. Nooit is er zooveel gedaan aan cultureele en materieele verbinding tusschen Rotterdam en andere gemeenten, zoowel in als buiten ons land als in zijn tijd. Zooveel gedaan en met resultaat. Hij is daarmee onvermoeid bezig geweest, steunde elk initiatief in dezen en nam het heel vaak zelve.

Hij was niet tevreden met een goede samenwerking tusschen hem en de gemeentelijke organisaties, de bloei van Rotterdam eischte naar zijn meening goede samenwerking tusschen de onderscheidene organisaties in de burgerij op cultureel, op handels-, op sportgebied en die van de Gemeente. Het is hem gelukt die samenwerking tot ongekende hoogte te brengen. Op dit terrein was hij niet alleen een bindende, maar vooral ook een stuwende kracht.

Hij beloofde bij het aanvaarden van zijn Burgemeesterschap zijn uiterste krachten – en die krachten waren vele: energie, groote kennis, vlugge geest, rijpe ervaring – in te spannen. Hij heeft dat ook gedaan. Wellicht heeft hij er ten slotte te veel van gevergd. Hij heeft zijn belofte gehouden, omdat in hem brandde groote liefde voor zijn geboortestad, die zijn woonstad, zijn werkstad was geworden.

Hij verklaarde zich 10 jaren geleden de mindere van ieder onzer in kennis van plaatselijke omstandigheden, in kennis van plaatselijke verhoudingen; thans verliezen wij in hem iemand, die door zijn werk voor de Gemeente, door zijn belangstelling voor elke uiting van gemeentelijk leven, door zijn verbindingen met de burgerij, zich tot de eerste onder ons gevormd had in kennis van plaatselijke omstandigheden en verhoudingen.

Wij, leden van het College, verliezen in hem een zeer vereerden Voorzitter, een zeer bekwame hulp en steun. Gij, Gemeenteraad, een tactvol leider van Uw vergaderingen. En onze stad Rotterdam een voor haar heil met vrucht werkenden burgervader.

Wij weten: vurig hoopte burgemeester Droogleever Fortuyn de tunnel onder de Maas te openen. Wij deelden dat verlangen.

Het heeft niet mogen zijn, wij hebben daarvoor in ootmoed het hoofd te buigen.

Wel zal, als eenmaal dit groote werk is voltooid, zich ieder herinneren, hoe wij het vooral te danken hebben aan het rusteloos ijveren van Burgemeester Droogleever Fortuyn, aan zijn beleid, aan zijn vindingrijkheid, aan zijn stuwend vermogen.

Tien jaren heeft Burgemeester Droogleever Fortuyn zich aan onze stad kunnen geven.

Onze gedachten gaan in deze treurige omstandigheden uit naar zijn weduwe, zijn kinderen en familie.

Moge in de eer, die wij hem toebrengen en den dank, dien wij hem verschuldigd zijn, zijn nabestaanden troost vinden voor den slag, die hen, gelijk ons, trof.

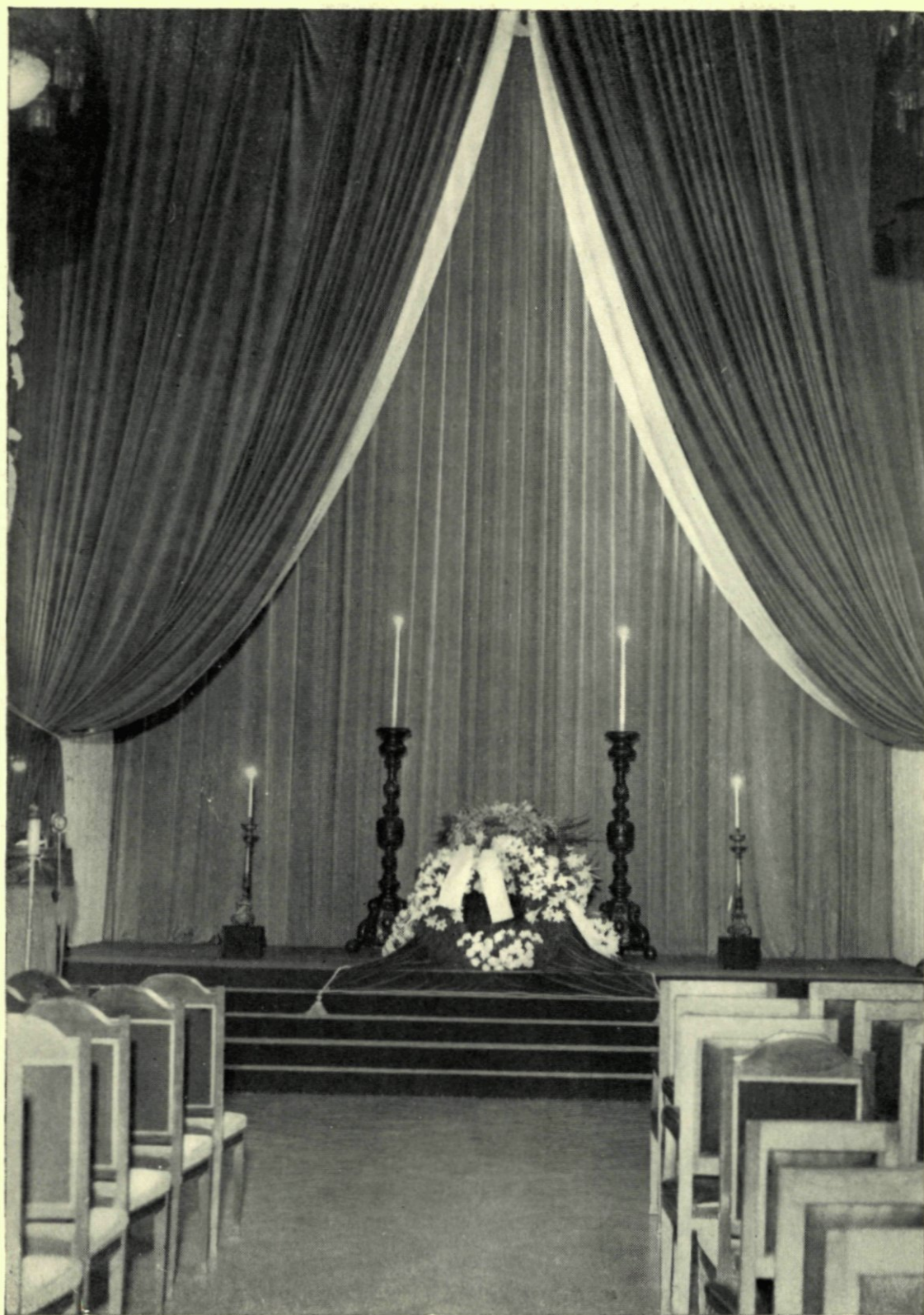
Wij eeren hem hoog en danken hem zeer voor de wijze, waarop hij Rotterdam heeft liefgehad en onze stad heeft geregeerd.

WIJ zijn hier samen gekomen om, voordat wij den ontslapen Burgemeester de allerlaatste eer bewijzen, en hij wordt uitgedragen ten grave, uitdrukking te geven aan onze gevoelens van dankbaarheid en eerbied.

Mevrouw Droogleever Fortuyn, U en Uwe familie dank ik namens de gansche burgerij van Rotterdam, dat Gij Uw toestemming hebt willen geven, dat wij daartoe gelegenheid kregen, hier in de Burgerzaal van ons Raadhuis, waar hij tien jaren lang gearbeid heeft.

Gij moest aan den vroeger geuiten wensch van den Burgemeester, begraven te worden op de Algemeene Begraafplaats in Den Haag, gehoor geven. Wij moeten dat eerbiedigen. Gij hebt het echter voor ons zoo geregeld, dat de uitvaart gaat geschieden van zijn Gemeente uit, die hij tien jaren met zoo groote bekwaamheid, met zulke voorbeeldige toewijding, met zoo zuivere liefde geregeerd en gediend heeft.

Een enkel woord, te zijner eere en naar ik hoop tot Uwen troost en van Uwe, met U, zoo zwaar getroffen familie. Ik

13. De groote Burgerzaal in het Raadhuis ingericht tot chapelle ardente.
Foto C. Kierdorff.

zal dat niet kunnen zonder wellicht in strijd te komen met den geest van den overledene. Ik zal toch iets langer over hem moeten spreken dan zijn voorname bescheidenheid hem toeliet aan te hooren. Voor hem was het aanvoelen van sympathie voor zijn persoon en zijn werk genoeg.

Wat ik ga zeggen, is uitsluitend goeds.

Niet, uit gehoorzaamheid aan het tot vergevensgezindheid manende woord: van de dooden niets dan goeds. Maar, omdat ik van onzen Burgervader geen kwaad weet, nimmer ondervonden, en nimmer gezien heb.

Voor tien jaren werd hij tot het ambt van Burgemeester van deze stad geroepen. Hij heeft aan den oproep gehoor gegeven. Ondanks het feit, dat hij in Den Haag woonde, waar hij zich door zijn nuttig werk naam had gemaakt, waar hij door zijn beminnelijken omgang veel vrienden had verworven, waar hij na zijn wethouderschap als volksvertegenwoordiger op het terrein van het publieke leven, dat hem aantrok, werkzaam was gebleven.

Hij liet dat leven en die omgeving, waar succes voor hem verzekerd was, en waar verder werken de waardeering voor zijn persoon vermeerder zou, in den steek. Hij nam de benoeming van Burgemeester van Rotterdam aan, hoewel hij wist, dat, hoe vereerend de uitnoodiging ook was, hij, door ze te aanvaarden, een buitengewoon moeilijke taak op zich nam. Het laat geen twijfel of Mr. Droogleever Fortuyn met zijn scherp inzicht, zijn helder verstand en fijn gevoel voor verhoudingen, zal de moeilijkheden hebben gepeild en precies de maat ervan bepaald. Hij was zich bewust, hoever zijn krachten reikten. Het zelfvertrouwen en zijn kijk op de omstandigheden en op zich zelf, hebben voor Rotterdam tot het gelukkig resultaat geleid, dat hij voor zich overtuigd was de moeilijkheden te kunnen en te zullen overwinnen.

Toen en daarom rekende hij zich verplicht aan den oproep gehoor te geven. Misschien heeft als overweging ook gegolden, dat hij zijn geboortestad, die een minder goede reputatie genoot, dan zij verdiende, heeft willen helpen.

Thans is gansch Rotterdam innig blij en buitengewoon dankbaar, dat Mr. Droogleever Fortuyn in 1928, dit offer

bracht; zijn plicht zoo begreep, dat hij het Burgemeesterschap aanvaardde.

Ik weet te spreken namens geheel Rotterdam, als ik warme hulde breng en grooten dank voor het besluit, dat hij toen nam. Een besluit, dat tot zegen strekte voor onze goede stad gedurende de jaren, welke hij hier regeerde; een periode, waaraan naar mijn vaste overtuiging nog tientallen van jaren met dank en waardeering zal worden herinnerd door allen, die Rotterdam lief hebben en in de toekomst aan zijn bloei zullen werken.

Wat hij in die jaren heeft verricht, hoe hij onze vergaderingen heeft geleid, hoe hij die tien jaren door alle sluimerende krachten in de Gemeente te wekken, en samen te binden wat naast of tegenover elkaar stond, tot een zeer vruchtbaar tijdvak voor de Gemeente heeft weten te maken, ondanks crisis- en andere moeilijkheden, ik zal dit alles niet opnieuw schetsen. Ik zou daarbij slechts herhalen wat tal van gezaghebbende bladen van allerlei richting op door de eenstemmigheid zoo zeer treffende wijze hebben beschreven.

Hoe is Rotterdam gedurende zijn bewind vooruit gegaan. Ik weet, dat de ontslapene het niet met mij eens zou zijn, als ik die vooruitgang alleen zette op zijn naam. Dat zou ook onjuist zijn. En meer eer dan hem toekwam, zocht hij niet. Integendeel.

Hij stelde zich bij het werk niet op den voorgrond. Hij gaf suggesties. Hij plantte zijn plannen over op anderen; Hij interesseerde er derden voor. Als hij ze voor uitvoering mogelijk bleef achten, zorgde hij, dat men er aan bleef werken; hij verleende dan hulp of hij zocht verdere helpers. Hij liet dan niet af voor alle hinderpalen waren weggeruimd.

Het is niet zoo, dat niet velen in Rotterdam mede de eer kunnen opeischen van de groote uitbreiding van de Gemeente, van haar vooruitgang op cultureel gebied, van de vermeerdering en de verheffing van haar kunstinstellingen, van de verbetering in de organisatie in de volksgezondheid, van de nieuwe werken, maar het is wel zoo, dat erkend moet worden: op elk terrein was de arbeid van Burgemeester Droogleever Fortuyn van de grootste beteekenis en had zijn medewerking den grootsten invloed.

Om die erkenning was het hem niet te doen, wel om de bevordering van de belangen van de Gemeente en haar bevolking. Hij heeft daarnaar gestreefd, alle deze moeilijke jaren. Met succes. Zijn verhouding tot de Stad is uitgedrukt in het devies: Ik dien.

Er zijn Rotterdammers geweest, die hem niet direct kenden en daarom niet dadelijk begrepen. Zijn ingeboren opportunisme, zijn vrees zichzelf op den voorgrond te stellen, heeft sommigen wel eens doen vragen of hij met zijn beginselen niet te gemakkelijk transigeerde. Zij waren mis.

Al kon het soms naar buiten anders lijken, voor Mr. Droogleever Fortuyn was zijn beginsel de eenige maatstaf. Als alles, wat hem zeer dierbaar was, verborg hij het liever voor de nieuwsgierigen dan dat hij het sterk etaleerde. Maar wie daarom dacht, dat hij zich er minder door leiden liet dan zij, die meer propagandistisch zijn aangelegd, begreep hem verkeerd. Zoo heilig was voor hem het beginsel, dat hij nooit zou trachten anderen tot iets over te halen, dat hij meende in strijd te zijn met hun beginsel.

Dat maakte het samenwerken met hem tot een genot.

Toch kon hij op sommigen den indruk maken, alsof hij onvast was van lijn. Die indruk was fout. Zijn dadendrang dwong hem, terwijl hij het belang van de stad steeds voor oogen hield, te zoeken naar samenwerking om te komen tot practisch resultaat.

Bleek hem, dat hij niet slagen kon, dan liet hij ook voorloopig af. Schijnbaar deed hij dat met groot gemak. Als echter de omstandigheden zich ten voordeele van de zaak wijzigden, vatte hij ze opnieuw op. De terzijde zetting geschiedde slechts tijdelijk. Zonder woorden van spijt. Of omdat de Burgemeester zijn gemoedsstemming liever voor zich hield, of omdat hij het tijdsverspilling vond en zijn uren benutte om andere plannen op te zetten of uit te voeren.

Hij bleef werken tot Rotterdamsch Heil. Hij kon niet anders.

De Rotterdammers, die dat langzamerhand in onzen Burgemeester hebben leeren waardeeren, nu niet van dezen dag af, maar reeds sedert eenige jaren, zijn thans met ons dank-

baar, niet alleen voor zijn groote gaven, maar ook voor zijn trouw en zijn liefde voor onze stad.

Zijn invloed is daardoor vergroot, zijn arbeid steeds vruchtbaarder geworden. Daardoor heeft hij de achting en het vertrouwen gewonnen van alle kringen van de burgerij.

Hij geloofde aan het goede in den mensch. Hij wist het altijd te vinden en zocht voor iedere gelegenheid het te toonen. Dat geloof heeft hem de kracht gegeven veel en met zeer velen te werken.

Hij had zich gegeven aan de stad, die hij bestuurde met geheel zijn verstand, met geheel zijn hart.

Dat heeft de stad verstaan. Het is daarom, dat honderden zijn opgekomen om deel te hebben aan zijn uitvaart hier in de Burgerzaal, duizenden langs den weg om in stillen eerbied dank te betuigen, dat hij hun Burgemeester is geweest, om bij zijn grafwaartsgaan uiting te geven aan hun smart, dat hij niet langer onze Burgemeester wezen zal, die met zijn brillanten geest leiding aan onze gedachten en plannen gaf.

Ik hoop, Mevrouw, dat Gij in mijn woorden, die een zwakke afschaduwing zijn van de gevoelens der dankbare Rotterdammers voor den Burgemeester, troost moogt vinden in het verdriet.

Ook Uw kinderen! Die het voorrecht hebben, als zij anderen over hem hooren, met troost te kunnen denken: hij is mijn vader geweest. Want zij zullen op velerlei plaatsen en in velerlei vreemde streken en landen niet anders dan goeds van hem vernemen.

Hij was zoo vriendelijk tegenover zijn medemenschen, dat hij den raad gaf: als gij iets goeds van iemand hoort, geef het dan door.

Een man met zulk een hart, gezegend daarbij met een groot verstand en scherp inzicht, moest in onze werkstad wel slagen.

Mr. Droogleever Fortuyn, vereerde Burgervader, Gij vertoeft nog een oogenblik en voor het allerlaatst in Uw stadhuis.

Misschien heb ik al te lang gesproken en als Gij het nog kon doen, dan zoudt Gij mij toedenken: weet dat de Hemel trok; laat mij los.

Inderdaad, Hooggeachte en Diepvereerde Burgemeester, wij moeten U loslaten.

Vergun Ons nog een woord van afscheid. Van eerbiedige hulde van groote, innige dankbaarheid.

Gij zijt midden in Uw werk van ons weggerukt. Geen plaats, waar men werkte, hetzij tot uitbreiding of verbetering van onze havens, hetzij tot versterking van onze handelsbetrekkingen, hetzij tot verhooging van onze welvaart, hetzij tot vermeerdering van onze cultureele ontwikkeling, hetzij tot menschelijker huisvesting, hetzij tot leniging van armoede of men zal er U missen. Gij laat er een groote leegte achter, die herinnert aan Uw zegenrijk bestaan.

Maar ook blijft er de herinnering aan Uw voorbeeld en dat werkt troostend en bemoedigend. Gij laat de Rotterdammers anders en beter achter dan Gij ze hebt gevonden.

De voltooide groote werken zullen blijvend aan U herinneren; zij zullen ons zeggen: ziet, hoe zoeken naar samenwerking bij eerbiediging van elkanders overtuiging leidt tot groote resultaten.

De herinnering aan Uw prachtige arbeid hier gedurende 10 jaren zal aanmaning blijven voor allen, die Rotterdam liefhebben, samenwerking te zoeken tot zij is gevonden.

Hooggeachte Burgemeester, voor goed gaat Gij ons thans verlaten. Bedroefd blijven wij achter. Bedroefd, maar ook dankbaar voor het groote voorrecht, dat ons in U geschonken was.

En ook verrijkt door den geest, waarin Gij de stad hebt bestuurd, den Gemeenteraad hebt geleid en met Uw naaste medebestuurders hebt beraadslaagd en besloten.

In ons aller hart hebt Gij een groote plaats ingenomen.

Rotterdam bidt U in dankbare vereering voor U als mensch en als bestuurder toe: Rust zacht.

Het blijft U herdenken.